

KOOSLOOME ARENGUKIIRENDI TAOTLUSVORM

Arendustegevuse nimetus	Noored osaluse ja kvaliteedi kujundajatena: noorte osalusmodeli koostamine
Arendustegevuse esitaja (asutus)	Haridus- ja Teadusministeerium
Projektijuht (nimi, asutus, e-post, telefon)	Anu-Cristine Tokko, Haridus- ja Teadusministeerium, anu-cristine.tokko@hm.ee , 5665 5061
Arendustegevusse kaasatavad huvirühmad (esialgsed)	Noorteühingud ja nende katusorganisatsioonid, õpilas- ja üliõpilasorganisatsioonid, kohalike omavalitsuste noorte aktiivid ja noortevolikogud, vähemate võimalustega ning NEET-olukorda sattumise riskis noored, laste ja noorte õiguste ning kaasamisega tegelevad vabaühendused, ministeeriumid, riigiasutused ja kohalikud omavalitsused
Arendustegevuse elluviimise periood	november 2026 – märts 2029
Taotletava toetuse summa	300 000 eurot

1. Taust ja probleemikirjeldus

Kirjeldage arendustegevuse eesmärki ja olulisust ning selle ühiskondlikku mõju (3 lausega).

Suure ühiskondliku mõjuga algatus on täidab samaaegselt järgmisi p 1.1-1.3 tingimused:

- 1.1 horisontaalne ja mõjutab mitut valdkonda või sellel on oluline sotsiaal-majanduslik mõju ühes valdkonnas,
- 1.2 puudutab paljusid eri huvidega huvigruppe või algatusega ilmneb vastuoluline mõju eri huvirühmadele,
- 1.3 eeldab olulisi muutusi õigusaktides või toob kaasa olulise mõju riigieelarvele.

Noorte kaasamine riigi tasandi otsuste kujundamisse on praegu killustunud ning tugineb peamiselt olemasolevatele esindusorganisatsioonidele, üksikutele konsultatsioonidele ja asutusepõhiste kaasamispraktikatele, mistõttu ei jõua otsuste kujundamisse järjepidevalt eri tausta ja osalus kogemustega noorte vaated.

Arendustegevuse eesmärk on koos noortega võrrelda olemasolevaid riigi tasandi kaasamis- ja osalusviise ning töötada välja terviklik riigi tasandi osalusmodel, mis ühendab püsivama esindatuse, teemapõhise kaasamise ning laiema avaliku konsultatsiooni võimalused ning võimaldab osaleda ka organiseerumata ja seni vähem kaasatud noortel.

Algatus puudutab noori, noorteorganisatsioone, kohalikke omavalitsusi, ministeeriume ja riigiasutusi ning loob aluse otsustamiseks, milline mudel, rakenduskorraldus ja ressursivajadus tagavad noorte sisulise ja järjepideva kaasamise riigi tasandi otsustesse ning fondidest rahastatud sekkumiste kujundamisse.

Selgituseks: Arendustegevuse üldisem lähtekoht on Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenev demokraatia põhimõte, mille kohaselt on kõrgeima riigivõimu kandja rahvas. Demokraatlik osalus ei piirdu üksnes

valimistel osalemisega, vaid eeldab ka toimivaid võimalusi ühiskonnaliikmete seisukohtade väljendamiseks ning poliitikate ja avalike teenuste kujundamises osalemiseks.

Alla 18-aastaste noorte puhul lähtutakse lisaks lapse õiguste konventsiooni artiklist 12, mille kohaselt on lapsel õigus väljendada oma seisukohti teda puudutavates küsimustes ning tema arvamusele tuleb anda vanusest ja küpsusest lähtuv kaal. Lastekaitseaduse § 21 täpsustab lapse arvamuse väljaselgitamist ja arvestamist lapse huvide kindlaksmääramisel. Arvamuse arvestamine tähendab selle sisulist kaalumist ja noorele põhjendatud tagasiside andmist, mitte aga kohustust iga ettepanekuga nõustuda. Täisealiste noorte kaasamise aluseks on eesmärk tugevdada nende kodanikuosalust ja võimalusi mõjutada noori puudutavate poliitikate, teenuste ja otsuste kujundamist.

“[Noortevaldkonna arengukava 2021–2035](#)” strateegiline eesmärk OSA näeb ette noorte õiguste kaitsmise ning noorte aktiivse kodanikuosaluse toetamise, sealjuures on alaeesmärgiga 2.2. seatud siht tagada noortele kaasaráärmimise võimalus ja arvamuse árákuulamine kõigil tasanditel. Praegu käsil oleva [kavatsuse](#) raames on seatud üheks suureks eesmärgiks luua noortele senisest mitmekesisemad ja mõjusamad võimalused enda huvide ja vajaduste kuuldavaks tegemiseks riigi ja kohaliku tasandi otsustusprotsessides.

Vajadust tugevdada noorte osalust toetab ka [OECD analüüs](#), mis ütleb, et noored on poliitilistes otsustusprotsessides ja esinduskogudes alaesindatud ning nende parem esindatus ja osalemine avalikus elus on oluline nii usalduse, demokraatia kvaliteedi kui ka põlvkondadevahelise õigluse seisukohalt.

Kuigi Eesti noorte usaldus riigiinstitutsioonide vastu on olnud Euroopa keskmisest kõrgem, on see viimase kümne aasta jooksul siiski märkimisväärselt langenud ([ICCS 2022](#): 51–53). Samal ajal süveneb ühiskonnas polariseerumine ja kasvab äärmuslike vaadete levik, mis suurendab vajadust läbimõeldud, kvaliteetse ja järjepideva noorte kaasamise järele. See on oluline nii kodanikuhariduse (noorte teadlikkuse ja arutlusoskuse kasvatamine), sisulise kaasamise (noorte arvamusega arvestamine neid mõjutavates otsustes) kui ka usalduse ja läbipaistvuse tagamiseks.

2. Soovitud muutus arendustegevusega

- *Kirjeldage, millist muutust teie arendustegevus loob.*
- *Mis muutub Eestis paremaks, kui teie soovitud muutus teoks saab?*
- *Millist lisandväärtust kaasamisprotsessilt ootate?*
- *Kui arendustegevus on osa suuremast ja pikemast protsessist, kirjeldage pikemat plaani ja arenndustegevuse paiknemist selles.*

Arendustegevuse eesmärk on koosloomes noortega välja töötada ja katsetada toimiv riigi tasandi noorte osalusmudel, mis võimaldab noortel järjepidevalt ja sisuliselt osaleda riigi tasandi otsuste kujundamises. Selleks kutsutakse kokku erineva piirkondliku, sotsiaalse ja osaluskogemusega noorte võrgustik, kes osaleb kogu protsessi vältel tegevuste kavandamises, elluviimises ja võimalike osalusmudelite hindamises.

Selleks kutsutakse kokku 30–50 erineva piirkondliku, sotsiaalse ja osaluskogemusega noortest koosnev võrgustik, mille liikmed on vanuses 13–22 eluaastat, kes osalevad kogu protsessi vältel tegevuste kavandamises, elluviimises ja võimalike osalusmudelite hindamises. Vanusevahemik võimaldab kaasata nii põhikooli-, gümnaasiumi- ja kutseõppe õppijaid kui ka kõrgkoolis õppivaid ja tööturule sisenevaid noori, kelle kokkupuuted avalike teenuste ja poliitikatega on erinevad.

Noorte võrgustiku liikmete ülesanne ei ole rääkida kõigi Eesti noorte eest, vaid aidata kujundada selliseid osalusviise ja tagasisidemehhanisme, mille kaudu jõuavad otsuste kujundamisse võimalikult erinevate noorte kogemused, vajadused ja seisukohad.

Eestis toimivad juba mitmed noorte esindus- ja kaasamisvormid, sh noorteühingud ja nende katusorganisatsioonid, õpilas- ja üliõpilasorganisatsioonid, kohalike omavalitsuste noortevolikogud või noorte aktiivid, õpilasesindused ning asutuste korraldatavad konsultatsioonid. Need võimaldavad jõuda paljude aktiivsete ja organiseerunud noorteni, kuid ei moodusta ühtset riigi tasandi kaasamissüsteemi ega taga alati organiseerumata, vähem aktiivsete või vähemate võimalustega noorte järjepidevat osalemist. Arendustegevuse eesmärk ei ole olemasolevaid organisatsioone asendada ega luua nendega konkureerivat esindusstruktuuri, vaid analüüsida, kuidas siduda olemasolevate osalusvormide

tugevused laiem ja paindlikuma kaasamisega ning jõuda ka nende noorteni, kes praegustes organisatsioonides ja osalusvormides ei osale.

Koosloomeprotsessi üheks esimeseks sisuliseks ülesandeks on olemasolevate osalusvormide, sh noortevolikogude, noorte aktiivide, noortenõukogude, noorteorganisatsioonide, õpilas- ja üliõpilasesinduste ning erinevate konsultatsioonivormide tugevuste, kitsaskohtade ja katvuse süstemaatiline analüüs.

Koosloomeprotsessi vältel kaalutakse vähemalt kolme võimalikku lahendussuunda:

1. olemasolevate esindus- ja kaasamisvormide tugevdamine, sh selgem ja süsteemsem töökorraldus noorteorganisatsioonide, noortevolikogude ja riigiasutuste vahel;
2. püsiva üleriigilise noortenõukogu moodustamine, millel on kokkulepitud koosseis, ülesanded, mandaat ja töökorraldus;
3. paindliku osalusmodeli loomine, mis ühendab püsivama noorte võrgustiku või esinduskogu, teemapõhised tööühmad, piirkondlikud ja digitaalsed arutelud ning laiemad konsultatsioonid.

Võimalike lahendussuundade loetelu ei ole lõplik ja oleneb noorte arvamustest. Välja pakutavaid lahendusi hinnatakse selle järgi, kui hästi võimaldavad need kaasata eri tausta ja osaluskogemusega noori, toetada noorte järjepidevat osalemist, siduda olemasolevaid osalusvorme, anda otsustajatele kasutatavat sisendit ning toimida mõistlike püsikuludega. Arendustegevuse tulemus ei ole ette määratud. Koosloomeprotsessi käigus võib selguda, et kõige sobivam lahendus on olemasolevate osalusvormide tugevdamine, nende parem ühendamine või muu lahendus, mis ei eelda uue püsiva struktuuri loomist.

Loodava noorte võrgustiku liikmed saavad vastavalt huvile ja soovile panustada lisaks osalusmodeli kujundamisele ka noortevaldkonna kvaliteedisüsteemi arendamisesse. Võttes arvesse, et loodav osalusmodel peab tegutsema kvaliteetselt ja läbimõeldult, on oluline, et noored saaksid ka tervikpildi juba olemasolevast kvaliteedisüsteemist ja planeerimisel olevatest suundadest.

Võimalikud kaasumiskohad noortevaldkonna kvaliteedisüsteemis:

- Olemasolevate kvaliteedi hindamismudelite puhul [välishindajatena kaasumine](#);
- ESF+ kaasrahastatud programmi „Noorsootöö meetmed noorte tööturule sisenemise toetamiseks ja NEET-staatuses noortele tugimeetmete pakkumiseks“ NEET tegevussuuna meetoditele kvaliteedistandardi koostamisse kaasumine (veebinoorsootöö ja noortekohtumised);
- Osalemine teistes kvaliteedisüsteemiga seotud aruteludes ja kohtumistel nt noortevaldkonna kvaliteedinõukogu kohtumised, noortevaldkonna standardi arutelud jms, vastavalt võimalusele ja noorte soovile.

Noorte võrgustik panustab noortevaldkonna kvaliteediraamistiku edasiarendamisse, osaleb noorte ja otsustajate vaheliste arutelude korraldamises ning aitab kujundada lähenemisi vähemate võimalustega ja riskinoorte kaasamiseks. Nende tegevuste kaudu saavad noored tegeliku kogemuse otsustamises osalemisest ning otsustajad omakorda parema ülevaate noorte ootustest ja vajadustest. Noortevaldkonna kvaliteedisüsteemi arendamise protsesse kasutatakse ühe praktilise väljundi ja teadmiste kogumise viisina, kus hinnatakse osalusmodeli põhielementide toimivust. Võrgustiku liikmed saavad vastavalt huvile osaleda kvaliteedihindamises ja kvaliteedistandardite kujundamises ning saadud kogemust kasutatakse osalusmodeli kvaliteedikriteeriumide täpsustamiseks.

Arendustegevus on osa pikemast eesmärgist tugevdada Eestis noorte osalust ja kaasamiskultuuri. Projekti jooksul töötatakse välja riigi tasandi osalusmodeli esmane versioon, katsetatakse seda tegeliku poliitikakujundamise ja kvaliteediarenduse protsesside kaudu ning täiendatakse saadud kogemuse põhjal.

Tegemist ei ole üksnes osalusmodeli kirjeldamise või kontseptsiooni koostamisega. Arendustegevuse käigus katsetatakse erinevaid osalus- ja kaasamislahendusi tegelikes poliitikakujundamise ja kvaliteediarendamise protsessides üle Eesti, hinnatakse nende rakendatavust, mõjusust ja kulutõhusust ning võrreldakse eri lähenemiste tugevusi ja nõrkusi. Projekti tulemusena valmib tõenduspõhine ettepanek, mis põhineb realselt testitud lahendustel ja praktilisel kogemusel.

Projekti tulemusena valmib põhjendatud ettepanek riigi tasandi noorte osalusmodeli kohta. Ettepanek kirjeldab mudeli eesmärki, sihtrühmi, mandaati, töökorraldust, vastutusjaotust, tagasisidemehhanisme, kvaliteedikriteeriume ja kaasamis põhimõtteid ning sisaldab hinnangut mudeli aastasele

rakendamiskulule, võimalikele rahastusallikatele ja halduskoormusele. Samuti analüüsitakse, kas mudeli rakendamiseks piisab olemasoleva haldus- ja koostöökorralduse muutmisest või on vaja muuta õigusakte. Arendustegevus ise ei eelda uue riikliku osalusorgani loomist ega õigusaktide muutmist.

Projekti edu ei mõõdetata selle järgi, kas luuakse noortenõukogu või mõni muu konkreetne struktuur, vaid selle järgi, kas noorte võimalused otsuste kujundamises osaleda muutuvad sisulisemaks, järjepidevamaks, mõjusamaks ja ligipääsetavamaks ning kas otsustajatel tekivad toimivad mehhanismid noorte sisendi kasutamiseks. Arendustegevuse käigus võrreldakse olemasolevate osalusvormide tugevusi ja puudusi ning hinnatakse, millised lahendused võimaldavad saavutada suurimat mõju mõistliku ressursikuluga.

Projekti eesmärk ei ole tingimata luua uut struktuuri, vaid leida noorte osaluse korraldamiseks kõige mõjusam, kulutõhusam ja jätkusuutlikum lahendus.

3. Seosed Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavaga perioodiks 2021-2027

Arendustegevus peab toetama rakenduskava 2021-2027 eesmärkide ja kavandatud sekkumiste tõhusat ja tulemuslikku elluviimist ning rakenduskava elluviimisega seotud ministeeriumide kaasamise ja koosloome ning sotsiaalpartneritega koostöö võimekuse suurendamist.

3.1 Missuguste [rakenduskava](#) prioriteetide saavutamist kaasamise ja koosloome arendustegevused toetavad?

Tutvuge viidatud rakenduskavaga ning märki paremale poole linnuke selle või nende prioriteetide ette, millega arendustegevus seotud on.

- ☐ Nutikam Eesti
- ☐ Rohelisem Eesti
- ☐ Ühendatum Eesti
- ☒ Sotsiaalsem Eesti
- ☐ Inimestele lähedasem Eesti

3.2 Tooge välja, missuguste [üheteuuluvuspoliitika fondide meetmete ja sekkumiste](#) elluviimist kaasamise ja koosloome arendustegevused toetavad

Tutvuge viidatud meetmete nimekirjaga ja tooge välja meetme number, nimetus ja sekkumine, mille elluviimisse arendustegevus otseselt panustab.

Meede 21.4.5.1 “Noortevaldkonna arendamine”

Sekkumine “Noorsootöö meetmed noorte tööturule sisenemiseks ja NEET-staatuses noortele tugimeetmete pakkumiseks”

ning

Meede 21.4.7.2 “Noortevaldkonna arendamine”

Sekkumine “Teenused riskinoortele ning laste ja noorte kodanikuühiskonda kaasamine”

Arendustegevus panustab nimetatud sekkumiste elluviimisse järgmiselt: noored osalevad valitud noortevaldkonna kvaliteedihindamise protsessides ning aitavad hinnata, kas mh fondidest rahastatud teenused ja tegevused on noorte jaoks kättesaadavad, arusaadavad ja nende vajadustele vastavad. Lisaks kaasatakse noori NEET-olukorras ja -olukorda sattumise riskis ja vähemate võimalustega noortele suunatud tegevuste kvaliteedipõhimõtete kujundamisse.

Iga katsetatava poliitikakujundamise või kvaliteediarenduse protsessi puhul dokumenteeritakse, millise sisendi noored andsid, kuidas seda kasutati ning milline põhjendatud tagasiside noortele anti. Nii ei piirdu osalus arvamuste kogumisega, vaid võimaldab hinnata ka noorte sisendi tegelikku kasutamist mh fondidest rahastatud sekkumiste kavandamisel, rakendamisel ja kvaliteedi hindamisel.

Arendustegevuse tulemusena valmivad praktilised kaasamis põhimõtted ja riigi tasandi noorte osalusmudeli kirjeldus, sh kvaliteedikriteeriumid, mida saab kasutada

	nimetatud ja tulevaste sekkumiste kavandamisel, rakendamisel ja hindamisel. Projekti jooksul katsetatakse osalusmudeli põhielemente vähemalt viies tegelikus poliitikakujundamise, teenusearenduse või kvaliteediarenduse protsessis, millest vähemalt kolm on seotud ühtekuuluvuspoliitika fondidest rahastatud sekkumistega.
--	--

4. Kavandatavad koosloome arendustegevused

- Kirjeldage, mida kavatsete teha, et punktis 2 toodud eesmärgini jõuda. Palun tooge tegevused välja sisuliste etappide kaupa kalendrikuu täpsusega.
- Milliseid koosloomemeetodeid plaanite kasutada?
- Milliste kompetentside või oskuste jaoks vajate ministeeriumivälist eksperttuge?

I etapp. Projekti käivitamine ja partneri leidmine

11.2026–05.2027

HTM-i noortepoliitika osakonna sisujuht valmistab ette lähteülesande noorte kaasamise arendamisele spetsialiseerunud kogenud partnerorganisatsiooni leidmiseks. Lähteülesande loomise käigus täpsustatakse tegevuste eesmärgid, oodatavad tulemused, sihtrühmad ja koostöömudel. Partneri leidmise järel koostatakse detailne tegevuskava ja eelarve ning lepitakse kokku koosloomeprotsessi läbiviimise põhimõtted.

II etapp. Noorte võrgustiku moodustamine ja protsessi käivitamine

06.2027–10.2027

Koostöös partnerorganisatsiooniga moodustatakse erineva piirkondliku, sotsiaalse ja kogemusliku taustaga noorte võrgustik. Eraldi tähelepanu pööratakse vähem aktiivsete, vähemate võimalustega noorte kaasamisele. Toimuvad sisseelamis- ja koolitustegevused ning kujundatakse ühine arusaam noorte rollist protsessis.

Vähemate võimalustega noorte vaadete kaasamiseks kasutatakse kombineeritud lähenemist: võrgustikku kaasatakse võimaluse korral ka vähemate võimalustega noori ning lisaks koguvad võrgustiku liikmed ja partnerorganisatsioon sisendit sihtrühmadelt eraldi piirkondlike tegevuste ja koostööpartnerite kaudu. Kaasamisel lähtutakse vabatahtlikkusest, ligipääsetavusest ning põhimõttest, et osalemiseks ei pea noor avaldama rohkem isiklikku teavet, kui tegevuse eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Etapi keskseks tegevuseks on avaseminar, kus kohtuvad noorte võrgustik, otsustajad ja partnerid. Avaseminari eesmärk on luua ühine lähtekoht osalusmudeli arendamiseks, kaardistada peamised ootused ning käivitada koostöö noorte ja otsustajate vahel.

III etapp. Koosloome, mudeli kujundamine ja katsetamine läbi praktiliste tegevuste

11.2027–10.2028

Noorte võrgustik tegutseb individuaalse huvi põhiselt kolmes omavahel seotud tegevussuunas:

- Noored kui valdkonna kvaliteedi hindajad ja arendajad

Noori kaasatakse olemasolevate kvaliteedihindamismudelite (noortevaldkonna korralduse kvaliteedimudel ja noortevolikogude kvaliteedimudel) rakendamisse välishindajatena. Selleks toimuvad koolitused võrgustiku noortele, kellele kvaliteedi teemad huvi pakuvad. Lisaks pakutakse noortele hindamisprotsessi vältel mentorlust ja tuge. Tegevussuuna tulemusena panustavad noored kvaliteedihindamisse ning aitavad hinnata, millistel tingimustel saab noorte osalus kvaliteedi hindamisel olla sisuline, turvaline ja otsustele mõju avaldav, ning aitavad sõnastada riigi tasandi noorte osalusmudeli kvaliteedikriteeriume.

Vastavalt noorte huvidele ja soovidele saavad nad võimaluse panustada ka teistesse kvaliteedisüsteemi arendamise protsessidesse, nt uute teenuste standardite koostamine, kvaliteedi teemalised arutelud jms.

- Dialoog noorte ja otsustajate vahel

Korraldatakse erinevates formaatides arutelusid noorte, kohalike omavalitsuste ja riigi tasandi otsustajate vahel, et suurendada noorte osalemist avalikus arutelus ja poliitikakujundamises. Võrgustiku noored on kaasatud tegevuste kavandamisse, korraldamisse ja läbiviimisse. Kasutatakse erinevaid osalus- ja kaasamismeetodeid. Igas maakonnas toimub vähemalt üks kohtumine. Tegevussuuna tulemusena katsetatakse eri viise, kuidas ühendada püsivam noorte osalus, teemapõhised arutelud ja laiemad konsultatsioonid. Iga katsetatud variandi/mudeli elemendi puhul fikseeritakse noorte ettepanekud, nende kasutamine otsuste kujundamisel ja otsustajate põhjendatud tagasiside.

- Vähem aktiivsete ja vähemate võimalustega noorte kaasamine

Erilist tähelepanu pööratakse vähem aktiivsete, riskiolukorras ja vähemate võimalustega noorte võimestamisele. Näeme vajadust kodanikupädevuse, meediapädevuse, kriitilise mõtlemise ja aruteluoskuste arendamiseks noortes. Täpsemad tegevused otsustatakse koostöös noorte ja partneriga, kusjuures eesmärgiks on selles tegevussuunas viia läbi vähemalt seitse tegevust. Tegevussuuna tulemusena koostatakse soovitusel ja põhimõtted, kuidas jõuda riigi tasandi osalusmudeli kaudu organiseerumata, vähem aktiivsete ja vähemate võimalustega noorteni ning vähendada nende osalemist takistavaid tegureid.

Kõikide eeltoodud tegevussuundade käigus testitakse erinevaid kaasamisviise ning kujundatakse nende kogemuste põhjal üleriigilise osalusmudeli struktuur, toimeloogika, kvaliteedikriteeriumid ning kaasamis põhimõtted.

Projektiperioodi lõppu jäävad kohalike omavalitsuste volikogude ja Euroopa Parlamendi valimised võimaldavad käsitleda noorte osaluse, demokraatia, kodanikuhariduse ja meediapädevuse teemasid praktilises ühiskondlikus kontekstis. Tegevused lähtuvad poliitilise erapooletuse põhimõttest ning keskenduvad noorte teadmiste, kriitilise mõtlemise ja informeeritud osalemise toetamisele.

Osalusmudelit arendatakse kogu III etapi vältel: katsetatud kaasamisviiside tulemused koondatakse mudeli tööversiooni ning järgmistes tegevustes katsetatakse ja täpsustatakse juba selle põhielemente. Seega ei piirdu mudeli katsetamine projekti viimaste kuudega, vaid toimub järk-järgult kogu koosloomeprotsessi jooksul.

Arutelude jm tegevuste võimalikud teemad

Aruteluteemad lähtuvad noorte endi huvidest, päevakajalistest ühiskondlikest küsimustest ning projekti eesmärkidest. Teemade käsitlemisel ei eeldata osalejatelt kindlaid seisukohti ega eesmärgistata etteantud arvamuse kujundamist.

Arutelude konkreetsed teemad valitakse koos noortega ning seotakse tegelike poliitikakujundamise, teenusearenduse või kvaliteediarenduse protsessidega. Võimalikud teemavaldkonnad on noorte õigused ja osalus, haridus ja tööturule sisenemine, vaimne tervis ja heaolu, digikeskkond ja meediapädevus, regionaalsed võimalused, kliima ning demokraatlik osalemine. Teemade käsitlemisel ei eeldata noortelt kindlaid seisukohti ega eesmärgistata etteantud arvamuse kujundamist.

IV etapp. Vahehindamine ja mudeli ettepaneku täiendamine

11.2028–12.2028

Üleriigilisel osalusfoorumil analüüsitakse katsetamise tulemusi, kaasatud noorterühmade mitmekesisust, noorte ettepanekute kasutamist ja otsustajatelt saadud tagasisidet. Tulemuste põhjal valmib 2028. aasta lõpuks osalusmudeli täiendatud tööversioon koos selle püsiva rakendamise võimalike õiguslike, korralduslike ja eelarveliste lahendustega.

V etapp. Mudeli põhielementide korduskatsetamine ja lõpphindamine

01.2029–03.2029

Osalusmodeli täiendatud tööversiooni või selle põhielemente katsetatakse valitud poliitikakujundamise või kvaliteediarenduse protsessides. Kogutud tagasiside ja katsetamise tulemuste põhjal koostatakse lõplik osalusmodeli ettepanek koos kvaliteedikriteeriumide, kaasamis põhimõtete, rakendamissoovituste, vastutusjaotuse ja hinnangulise aastase rakendamiskuluga.

Etapi lõpus korraldatakse üleriigiline lõppfoorum/konverents, kus tutvustatakse projekti tulemusi, õppetunde ja valminud osalusmodelit. Sündmus aitab levitada projekti käigus loodud teadmisi ning toetab mudeli võimalikku rakendamist ka teistes riigi tasandi kaasamisprotsessides.

Arendustegevus lõpeb kokkuvõtete tegemisega, milles analüüsitakse protsessi tulemusi, õppetunde ning koondatakse soovitusel noorte süsteemseks kaasamiseks riigitasandi otsustusprotsessidesse.

Planeeritavad koosloomemeetodid

Arendustegevuse käigus kasutatakse erinevaid koosloome- ja kaasamis meetodeid, sh koosloome töötoad, aruteluseeriad ja ümarlauad, osaluskohvikud, digiarutelud ja veebipõhised ideekorjed, fookusgrupid erinevate noorte sihtrühmadega, kohtumised otsustajatega jm.

Olemasolevate osalusvormide analüüsimiseks kasutatakse dokumendianalüüsi, intervjuusid ja teisi andmekogumismeetodeid.

Ministeeriumivälise eksperttoe vajadus

Ministeerium vajab partnerit või partnerite ühispakkujat, kelle meeskonnal on tõendatav pädevus noorte kaasamise, koosloomeprotsesside kujundamise ja läbiviimise ning vähemate võimalustega noorteni jõudmise valdkonnas. Partneri võimekuse hindamisel arvestatakse hankedokumentides sätestatud tingimustel meeskonnaliikmete pädevust, võrreldavate tööde kogemust, kavandatud metoodikat ning üleriigilise protsessi korraldamise suutlikkust. Hange viiakse läbi läbipaistvalt, tagades pakkujate võrdse kohtlemise ja põhjendamatut konkurentsipiirangu vältimise.

Välisekspertiisi vajadus hõlmab eelkõige:

- noorte eakohase kaasamise, alaealiste turvalise osalemise ja koosloome metoodikate disaini ning protsessijuhtimist;
- vähem aktiivsete ja vähemate võimalustega noorte kaasamise praktikaid;
- suurte arutelu- ja osalusprotsesside elluviimist;
- noorte osalemise logistika, ligipääsetavuse ning turvalise ja eakohase osalusruumi tagamist;
- mõju hindamist, õppetundide koondamist ja analüüsi;
- osalusmodeli arendamise ning rakendamise metoodilist toetust.

Tulemusmõõdikud (esialgne)

Arendustegevuse tulemuslikkust hinnatakse järgmiste näitajate alusel:

- noorte võrgustiku ja kaasamistegevustes osalejate mitmekesisus piirkonna, vanuse, osalus kogemuse ja võimaluste lõikes;
- seni vähem kaasatud ja organiseerumata noorte osalemine ning osalemist takistavate tegurite kaardistamine, takistustele lahenduste pakkumine ja nende lahenduste testimine;
- tegelikes poliitikakujundamise või kvaliteediarenduse protsessides osalemiste arv;
- olukordade arv, mille puhul on dokumenteeritud noorte ettepanekud, otsustaja vastus ning ettepaneku kasutamise või arvestamata jätmise põhjendus;
- noorte ettepanekute arv ja osakaal, mis viisid otsuse, teenuse, standardi või tegevuse muutmiseni;
- osalevate noorte hinnang oma rolli, mõjuvõimaluste ja saadud tagasiside selgusele;
- otsustajate hinnang noorte sisendi kasutatavusele;
- osalusmodeli töökorralduse, mandaadi, vastutuse, õiguslike eelduste ja hinnangulise aastase rakendamiskulu valmimine.

Projekti lõpuks:

- on läbi viidud vähemalt 15 maakondlikku või piirkondlikku kaasamistegevust;

- on läbi viidud kolm üleriigilist sündmust: avaseminar, osalusfoorum ja lõppfoorum/konverents;
- tegevustes ja sisendikorjes osaleb lisaks otsustajatele kokku vähemalt 600 noort;
- vähemalt 20% sisulistes kaasamistegevustes osalejatest on seni vähem kaasatud või vähemate võimalustega noored, kusjuures sihtrühma määratlus ja näitaja kogumise metoodika täpsustatakse tegevuskavas;
- on võrreldud vähemalt kolme võimalikku lahendussuunda ning tegelikes poliitikakujundamise või kvaliteediarenduse protsessides on katsetatud valitud osalusmudeli põhielemente ja kaasamisviise;
- on dokumenteeritud vähemalt viis protsessi, kus noorte sisendit kasutati poliitikakujundamises, kvaliteediarenduses või teenuste hindamises.

Möödikute arvestamise metoodika, algtasemed ja vajaduse korral täiendavad vahetulemused täpsustatakse partneriga koostatavas tegevuskavas, säilitades taotluses seatud minimaalsed sihttasemed..

5. Eelarve

- *Ministeerium saab toetust taotleda ühe kaasamise ja koosloome arendustegevuse kohta kuni 350 000 eurot, millest 100% on toetus.*
- *Tegevuste rahastamisel on aluseks Rahandusministri 26.09.2022 määruses nr 42 „Perioodi 2021–2027 tehnilise abina toetuse andmise tingimused“ §9.*
- *Ei toetata üldkulusid ja projekti administreerimisega seotud abistavaid tegevusi. (Täpsem üldkulude ja administreerimiskulude loetelu on § 21 lõigetes 4-6 Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“).*

Arendustegevuse kavandatav eelarve: 300 000 eurot (sh välisekspertiis 250 000 ning sisujuhtimine 50 000 eurot).

HTMi-poolne sisujuhtimine 50 000 (11.2026-03.2029): arenduseesmärkide ja tulemuste määratlemine, seoste loomine fondimeetmete ja noortevaldkonna kvaliteedisüsteemiga, partneri töö sisuline suunamine, tegevustes ja osalusmudeli testimises osalemine, koostöös partneriga tulemuste sisuline analüüs ning rakendustepanekute koostamine.

Väline ekspert 250 000* (07.2027-03.2029):

- Tööjõukulud (sh lähetused) – 85 000
- Noorte osalemise toetamine (majutus, toitlustus, transport, ligipääsetavus) – 55 000
- Maakondlikud tegevused (arutelud, koolitused, töötoad, noorte ja otsustajate kohtumised) – 40 000
- Üleriigilised sündmused (avaseminar, osalusfoorum, lõppkonverents) – 35 000
- Kommunikatsioon – 15 000
- Noorte kvaliteedihindajate koolitamine ja mentorlus – 8000
- Mudeli prototüüpimine, rakendamine, mõjuanalüüs, rakenduskulude hindamine ja lõppmaterjalide koostamine – 12 000

**Esitatud eelarve jaotus on indikatiivne ning selgub täpselt koostöös partneriga.*